

Participatiebeleid waterschap Rijn en IJssel

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	2
1.1 Aanleiding	2
1.2 Definitie van participatie.....	2
1.3 Doel van participatie	3
1.4 Begrenzing van dit beleid.....	3
2. Theorie en praktijk	4
2.1 Theorie	4
De niveaus van participatie.....	4
De sturingsstijlen.....	4
Belang en invloed van stakeholder in relatie tot niveau van participatie	5
2.2 Praktijk	5
3. Het beleid.....	6
3.1 Hoofdpijnen van het beleid.....	6
3.2 Omgevingsgericht werken	6
3.3 Maatwerk en helder proces in de rol van initiatiefnemer	7
Maatwerk.....	7
Helder proces	7
3.4 Maatwerk en helder proces in de rol van participant	9
3.5 Evalueren en leren	10
4. Rol van het bestuur.....	11

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De aanleiding voor het opstellen van dit participatiebeleid is de verplichting in de Omgevingswet om een participatiebeleid op te stellen en de verplichting in de “Wet versterking participatie op decentraal niveau” om niet alleen de inspraak, maar ook de participatie in een verordening te regelen.

Participatie vindt bij het waterschap al lange tijd veelvuldig en als vanzelfsprekend plaats. Natuurlijk is er ruimte voor verbetering. Door in dit participatiebeleid te beschrijven welke kwaliteiten we daarbij nastreven en hoe we erop sturen om steeds beter invulling te geven aan die kwaliteiten, geven we een impuls aan die verbetering.

Het bestuursakkoord 2019-2023, de watervisie, het waterbeheerprogramma en het implementatieprogramma Omgevingswet toont de ambitie van het waterschap voor participatie. In het waterbeheerprogramma 2022-2027 is dit als volgt verwoord: *“De beleidsdoelen worden in samenwerking met netwerkpartners opgesteld (open planvorming) en gebiedsgericht vertaald naar haalbare wateropgaven en programmaopdrachten (gebiedsprocessen). De programmaopdrachten worden in samenwerking met de betrokkenen in het gebied doorgezet naar uitvoering (co-creatie).”*

Voorafgaand aan het opstellen van dit participatiebeleid is intern de huidige participatie door het waterschap verkend. De hoofdconclusies uit dit onderzoek waren:

- Het waterschap geeft veelvuldig invulling aan participatie.
- Kennis en vaardigheden op het gebied van participatie zijn in de organisatie aanwezig, maar worden niet in alle processen benut.
- Hoe we keuzes maken in het maatwerk, is niet in alle gevallen helder en herleidbaar. Het gebeurt deels organisch en persoonsafhankelijk.

Deze conclusies zijn aandachtspunten geweest bij de ontwikkeling van dit beleid.

1.2 Definitie van participatie

De definitie van participatie die we in dit beleid hanteren is:

Het vroegtijdig betrekken van belanghebbenden bij het ontwikkelen van plannen.

Plannen

Onder het begrip plannen verstaan we hier, naast plannen voor (her)inrichtingsprojecten (zoals een projectbesluit), ook het beleid en de gebiedsgerichte vertaling daarvan naar wateropgaven en programmaopdrachten en de vertaling daarvan naar de verordeningen (zie ook paragraaf 1.4).

Vroegtijdig

Participatie is geen vervanging van de inspraakprocedure die onderdeel is van het besluitvormingsproces. Participatie gaat daaraan vooraf, bij het ontwikkelen van het plan.

Betrekken

Het betrekken kan op verschillende niveaus. In hoofdstuk 2 wordt daar verder op ingegaan.

Belanghebbenden

Belanghebbenden zijn burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden, die geraakt worden of betrokkenheid voelen bij het betreffende initiatief. Wie zich betrokken voelt hangt af van het onderwerp dat op tafel ligt. Inwoners en ondernemers voelen zich over het algemeen betrokken als iets in hun directe omgeving verandert of als de regelgeving verandert. Bij de ontwikkeling van

het waterbeheerprogramma, een strategisch beleid of een gebiedsvisie zijn het vooral andere overheden en maatschappelijke organisaties die betrokken zijn.

1.3 Doel van participatie

Het doel van participatie is in de kern: betere besluiten en beter gedragen besluiten doordat tijdig (andere) maatschappelijke doelen, belangen, meningen en creativiteit op tafel komen.

Participatie draagt bij aan de betrokkenheid van de samenleving bij de ontwikkeling en het beheer van de fysieke leefomgeving. Door participatie kan de besluitvorming en de uitvoerbaarheid van plannen worden verbeterd en versneld en kan het draagvlak voor plannen en het vertrouwen in de overheid toenemen. Participatie gaat niet alleen over wat anderen toe kunnen voegen en verbeteren aan ons werk, maar vooral ook over wat ons werk toe kan voegen aan de omgeving.

1.4 Begrenzing van dit beleid

Dit beleid heeft betrekking op:

1. Participatie door het waterschap in de rol van initiatiefnemer bij:
 - a. Het opstellen en evalueren van beleid, het waterbeheerprogramma en verordeningen, met name de waterschapsverordening;
 - b. Verkenningstrajecten waarin de vertaling plaatsvindt van beleidsopgaven naar concrete (her)inrichtingsplannen;
 - c. Ontwerp en realisatie van grotere en kleinere (her)inrichtingsprojecten.
2. Het waterschap in de rol van participant: hoe we handelen als anderen ons vragen te participeren, mee te werken of bij te dragen aan hun initiatief.

Dit participatiebeleid gaat niet in op:

- Samenwerking met andere overheden en partners aan de totstandkoming van gezamenlijke visies en strategieën voor maatschappelijke opgaven, voor zover het nog geen uitwerking in een gebied (gebiedsproces) betreft;
- De inbreng van het waterschap in omgevingsinstrumenten van andere overheden (omgevingsvisies, omgevingsverordeningen, omgevingsplannen, programma's en projectbesluiten);
- De vergunningverlening en de rol van het waterschap als bevoegd gezag met betrekking tot participatie die door vergunningaanvragers wordt uitgevoerd, voor zover het waterschap niet tevens participant is.
- De betrokkenheid van derden bij het beheer en onderhoud van de assets van het waterschap.

2. Theorie en praktijk

2.1 Theorie

Dit participatiebeleid is geen studieboek of handreiking participatie. Als theoretische basis voor dit beleid wordt onderstaand wel kort ingegaan op:

- De niveaus van participatie.
- De sturingsstijlen van de overheid.
- Belang en invloed van een stakeholder in relatie tot niveau van participatie.

De niveaus van participatie

Hieronder zijn vier niveaus waarop participatie kan plaatsvinden beschreven. In de beschrijving is ervan uitgegaan dat het waterschap de initiatiefnemer is. Vanaf het laagste niveau (meeweten) tot het hoogste niveau (meedoen) neemt de mate van inbreng van betrokkenen toe en laat het waterschap meer los.

Informereren (meeweten)

Het waterschap houdt de omgeving op de hoogte/informeert de betrokkenen.

Raadplegen/advies vragen (meedenken)

Het waterschap vraagt betrokkenen actief vooraf advies en/of feedback op een conceptplan. De inbreng wordt serieus meegenomen in de planontwikkeling, maar er kan worden afgeweken van het advies.

Co-creëren (meebepalen)

Het plan (of onderdeel van het plan) wordt samen met betrokkenen ontwikkeld. Het waterschap stelt vooraf de randvoorwaarden waaraan het plan moet voldoen, onder andere over de doelen die met het project moeten worden gerealiseerd, en toetst naderhand of het resultaat daaraan voldoet. Het gaat hier niet meer alleen over meedenken en adviseren door betrokkenen, maar de bedoeling is dat het waterschap en betrokkenen het eens worden met elkaar.

Faciliteren (meedoen)

De verantwoordelijkheid voor het plan (of onderdeel van het plan) ligt in handen van anderen. Het waterschap kan daarbij faciliteren. In dit geval is het waterschap vaak niet de initiatiefnemer maar faciliteert het waterschap het initiatief van een andere partij.

De sturingsstijlen

(NSOB-model, model van de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur).

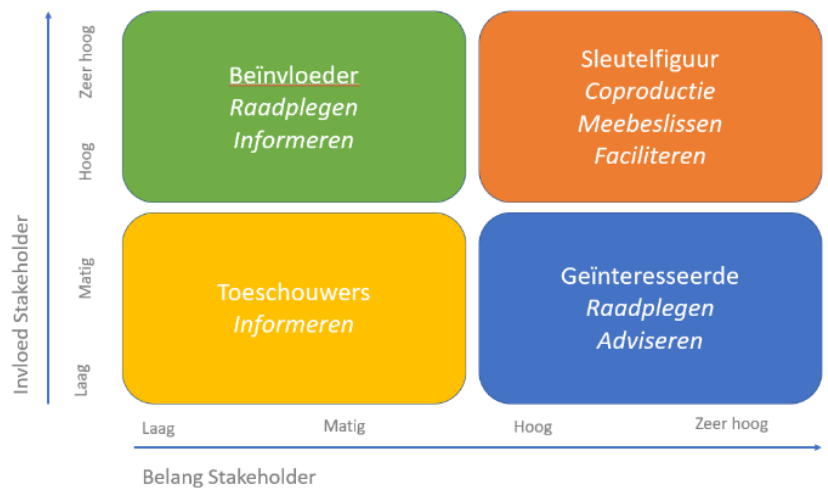
De sturingsstijlen hebben een link met het niveau en de aanpak van participatie. Bewustzijn van de sturingsstijl die aan de orde is kan helpen bij de uitwerking van een passend participatietraject. Bij de stijl "presterende overheid" kan bijvoorbeeld de factor doorlooptijd medebepalend zijn voor hoe de participatie wordt vormgegeven. Bij de stijl "rechtmatige overheid" kan de bewegingsruimte van het waterschap klein zijn vanwege wettelijke vereisten.

Belang en invloed van stakeholder in relatie tot niveau van participatie

Het belang en de invloed van stakeholder (belanghebbende) weegt mee bij het bepalen van het niveau van participatie van betreffende stakeholder. Een partij die groot belang heeft bij het resultaat en ook een groot deel van het initiatief financiert is een sleutelfiguur en heeft een andere rol als een geïnteresseerde partij met weinig belang (toeschouwer).

Type stakeholder en participatie aanpak

2.2 Praktijk

Participatie begint met informeren over het initiatief en het aangaan van het gesprek met partijen en belanghebbenden. Zo ontstaat meer zicht op welke belangen er spelen, of er mogelijk meekoppelkansen zijn en hoe belanghebbenden betrokken willen worden. Op basis daarvan kan worden uitgewerkt hoe we de participatie vormgeven. Het niveau van participatie kan per betrokkene of groep betrokkenen, per fase en per planonderdeel variëren en wordt niet alleen bepaald door het waterschap maar ook door de energie die partijen er zelf in willen steken. Tijdens de uitwerking van de opgave voor een gebied, kan in hetzelfde gebied ook realisatie plaatsvinden en kan de beleidsopgave veranderen. De wereld staat niet stil en alles hangt met elkaar samen. Participatie vraagt flexibiliteit en bijstelling van de aanpak gedurende de rit.

3. Het beleid

3.1 Hoofdpijnen van het beleid

De 3 elementen van het beleid zijn:

- Omgevingsgericht werken
- Maatwerk en een helder proces
- Evalueren en leren

Participatie is een element van het omgevingsgericht werken en de kwaliteit ervan wordt sterk beïnvloed door de algehele omgevingsgerichtheid van de organisatie. Bij participatie bouwen we voort op de opgebouwde relaties en het opgebouwde vertrouwen dat de omgeving heeft in het waterschap en maken we gebruik van bestaande netwerken, overleggen en samenwerkingsprocessen.

Participatie is maatwerk. Per initiatief maken we een afweging of en op welk niveau participatie plaatsvindt. In het algemeen geldt: hoe groter de impact van een initiatief op de omgeving en hoe groter de belangen, hoe intensiever de participatie. Van geval tot geval wegen we af wat een proportionele aanpak is. Dat kan een uitgebreid participatietraject zijn, maar het kan ook voldoende zijn een aantal keukentafelgesprekken te voeren, of het onderwerp te agenderen binnen bestaande overlegstructuren. De conclusie kan ook zijn dat participatie niet hoeft plaats te vinden.

Bij de uitvoering van de participatie streven we er naar om een bepaalde kwaliteit te leveren, samengevat in de term “helder proces”. Ten slotte willen we leren van onze ervaringen met participatie om het maatwerk en helder proces steeds beter te gaan realiseren.

In de volgende paragrafen worden de 3 elementen van het beleid verder toegelicht. Het onderdeel “maatwerk en helder proces” is zowel uitgewerkt voor het waterschap in de rol van initiatiefnemer als voor het waterschap in de rol van participant. Deze uitwerking moet gezien worden als een hoge maatlat waar het waterschap nooit honderd procent op zal scoren maar die wel helpt om gericht te evalueren en te verbeteren.

3.2 Omgevingsgericht werken

Wat bedoelen we hiermee

Omgevingsgericht werken betekent dat een organisatie bewust is van de impact van zijn werk op de omgeving (mensen en organisaties) en hiernaar handelt door het onderhouden van relaties, samen te werken, een klantgerichte houding, heldere communicatie, een goede dienstverlening, bereikbaarheid, informatievoorziening etc.

Het omgevingsgericht werken is een verantwoordelijkheid van bestuurders en medewerkers, zowel van medewerkers in kantoorfuncties als medewerkers in de buitendienst. Een heldere rolverdeling in hoe er contact wordt onderhouden met de omgeving is noodzakelijk. Afstemming over de externe contacten van verschillende bestuurders en medewerkers is noodzakelijk om naar buiten te kunnen treden als één waterschap. Dat schept vertrouwen bij onze relaties.

Maatschappelijke thema's en onderwerpen moeten intern zijn belegd en er moet voldoende operationeel beleid zijn op maatschappelijke thema's die een link hebben met het waterbeheer, bijvoorbeeld over recreatie of hoe we verschillende manieren van energiewinning op onze eigendommen afwegen, zodat vragen daarover adequaat en snel genoeg kunnen worden beantwoord.

Het onderhouden van relaties draagt eraan bij dat we de agenda van partners en de belangen die er spelen in het gebied in beeld hebben en andersom ook: dat de partners onze opgaven kennen. Op deze manier kan samenwerking effectiever worden georganiseerd en kan bij gezamenlijke initiatieven het participatietraject gezamenlijk, als één overheid, worden georganiseerd. Dit is bijvoorbeeld aan de orde bij grotere gebiedsontwikkelingen en de verbetering van stedelijk water.

Hoe sturen we hierop

- Als onderdeel van de organisatieontwikkeling wordt gewerkt aan de verdere ontwikkeling van het omgevingsgericht werken door het waterschap. Vanuit onze missie, visie en kernwaarden kijken we opnieuw naar ons accountmanagement, ons relatiebeheer, onze dienstverlening, onze contacten met de omgeving en onze interne processen. Interne afstemming over onze externe contacten is noodzakelijk om naar buiten te kunnen treden als één waterschap.

3.3 Maatwerk en helder proces in de rol van initiatiefnemer

Maatwerk

Wat bedoelen we hiermee

Participatie vraagt om maatwerk. Hoe dat maatwerk er uitziet willen we bewust afwegen en navolgbaar vastleggen. Het begint er mee dat de we er alert op zijn dat we bij ieder initiatief een analyse van het initiatief, de omgeving en de belanghebbenden (stakeholders) doen en bewust afwegen of participatie gewenst is en hoe we dat vormgeven. Zo nodig wordt dit herhaald in een latere fase als de impact van het plan duidelijker is geworden. Verkennende gesprekken met mogelijke betrokkenen of belanghebbenden vergroot het inzicht. Voor het projectbesluit (wordt toegepast bij dijkverbetering) is participatie een wettelijk verplichting.

In het plan van aanpak voor het initiatief wordt rekening gehouden met de kosten van de uitvoering van de participatie (tijd en geld) en voor de beoordeling van de haalbaarheid van aangedragen meekoppelkansen.

Voor grotere opgaven (bijvoorbeeld de aanpassing van het watersysteem in focusgebieden) kan het verstandig zijn om een strategie voor de participatie op te stellen. Voor het HWBP-programma is de participatie en communicatiestrategie al uitgewerkt. Deze strategie gaat over de communicatie op programma-niveau en biedt een kader voor de participatie en communicatie in de afzonderlijke dijkverbeteringsprojecten.

Helder proces

Wat bedoelen we hiermee

Dit gaat over de kwaliteit van het participatieproces. Een belangrijk aspect daarvan is dat we er steeds aan werken dat betrokkenen de juiste verwachtingen hebben. Aandachtspunten voor een helder proces zijn:

- Open en benaderbaar
- Duidelijkheid over de randvoorwaarden
- Duidelijkheid over het proces
- Delen van informatie
- Continuïteit

Open en benaderbaar

Dit gaat over de manier van communiceren. Open en eerlijk, ook over datgene wat we (nog) niet weten en wat we (nog) niet kunnen beloven. Ook zaken die niet binnen het project opgepakt worden mogen aan de orde komen en worden in de organisatie neergelegd, daar waar het wel opgepakt kan worden.

We zijn helder over de contactpersonen voor het project en streven naar continuïteit van omgevingsmanagers, projectleiders en andere contactpersonen die in de verschillende fases betrokken zijn bij het project, zodat participanten niet steeds met andere mensen te maken hebben. We zorgen voor een goede bereikbaarheid van de contactpersonen, zo nodig op locatie.

Bijeenkomsten worden bij voorkeur in het betreffende gebied georganiseerd. We zorgen voor een goede begeleiding van deze bijeenkomsten. We geven ruimte aan mensen die minder op de voorgrond treden en zijn alert op de “stille meerderheid”, zodat partijen evenredig veel invloed hebben.

Duidelijkheid over randvoorwaarden

Het project wordt in een bredere context toegelicht (kernboodschap) zodat niet alleen het “wat” duidelijk is, maar ook het “waarom”. Belangrijke aandachtspunt is dat we vanaf het begin duidelijk zijn over welke doelen het waterschap wil behalen en welke beïnvloedingsruimte er (dus) is. Niet alle alternatieven en aangedragen ideeën zullen gerealiseerd kunnen worden.

Bij substantieel meerwerk als gevolg van het meenemen van meekoppelkansen, bespreken we dat het een voorwaarde is dat de andere partij actief meedenkt, meedoet en ook meebetaalt als dat relevant is. We kunnen afspraken hierover vastleggen, bijvoorbeeld in een omgevingscontract met de betrokken gemeente.

Duidelijkheid over het proces

We geven betrokkenen op hoofdlijnen inzicht in het geplande proces en informeren als dit wijzigt. Op gezette tijden staan we stil bij hoe het participatieproces verloopt om zo nodig bij te sturen. We informeren ook over vertraging, uitstel of wijziging van voornemens of plannen. Ook als de voortgang van het project stagneert, blijven we betrokkenen op gezette tijd informeren. Gedurende het gehele proces borgen we de terugkoppeling van het (tussen)resultaat, wat er met de ideeën, alternatieven en andere input is gedaan en wat er is besloten. We presenteren daarbij de dilemma's en belangentegenstellingen op heldere wijze.

Delen van informatie

Relevante informatie is voor betrokkenen makkelijk en tijdig beschikbaar en actueel. We zorgen voor op de doelgroep afgestemde informatieproducten, -kanalen en -platformen (website, mail, per post of mondeling). We houden rekening met de interesse van betrokkenen en proberen een overkill aan informatie te voorkomen. De vorm van de informatie is toegankelijk. Procesplaten en overzichten die we intern gebruiken zijn niet altijd geschikt voor communicatie met belanghebbenden.

Continuïteit

We doen ons best toezeggingen en beloftes na te komen. Zaken die in een eerder stadium zijn besproken moeten ook in latere fases goed bekend zijn bij betrokken medewerkers. Bijvoorbeeld afspraken die gemaakt zijn bij de beleidsontwikkeling of in een gebiedsproces. Als we door voortschrijdend inzicht ergens op terug moeten komen, dan zijn we daar open en eerlijk over. Bij overdracht naar ander medewerkers, bijvoorbeeld bij de overgang van de ontwerpfase naar realisatiefase of van de realisatiefase naar de beheerfase, worden de gemaakte afspraken vastgelegd in de opdrachtbeschrijving van de volgende fase en er is aandacht voor het documentenbeheer. Eerder betrokken medewerkers blijven in latere fases beschikbaar als vraagbaak.

Hoe sturen we hierop

- Onderdeel van de organisatieontwikkeling is het projectmatiger werken. Door projectmatig te werken creëren we momenten waarop bewust stil gestaan wordt bij participatie en er over

gesproken en besloten wordt. Onder andere bij het opstellen van de opdracht, van het plan van aanpak en in de voortgangsgesprekken.

- In de verschillende formats en handreikingen (opdrachtbeschrijving, plan van aanpak) nemen we het onderdeel “participatie” op. Bij een uitgebreidere participatie wordt een participatieplan opgesteld.
- Bij grotere herinrichtingsprojecten is altijd een omgevingsmanager betrokken. Ook bij andere initiatieven worden medewerkers met vaardigheden op het gebied van participatie en communicatie ingezet. Onder andere bij het doen van een stakeholderanalyse en, als er wordt gekozen voor participatie, de uitwerking en uitvoering van een passende participatieaanpak en heldere communicatie. Bij het samenstellen van een projectteam worden zowel de inhoudelijke als de procesrollen benoemd. In formats en handreikingen voor een plan van aanpak, wordt daarop gewezen.
- We zorgen er voor dat verzending van berichten naar grote groepen belanghebbenden, AVG-proof gebeurt. We gebruiken daarbij tools waarmee kadastrale gegevens worden gekoppeld met gegevens uit de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens (GBA).

3.4 Maatwerk en helder proces in de rol van participant

Wat bedoelen we hiermee

Het waterschap kan worden gevraagd betrokken te zijn bij een initiatief van een maatschappelijke organisatie, bewoner, bedrijf, gemeente, provincie, etc. Als er risico's of kansen zijn voor het watersysteem of als het initiatief ondersteunend is aan een opgave van het waterschap dan zullen we adviseren, eraan bijdragen of meewerken. Als het een mooi en maatschappelijk gewenst initiatief is, dat gedragen wordt door de omgeving, maar er geen relatie is met onze opgave, dan kunnen we faciliteren, bijvoorbeeld door gebruik van onze gronden toe te staan. Uit een verzoek tot participatie kan ook een samenwerking ontstaan waarbij het waterschap een eigen opgave realiseert en als mede initiatiefnemer de participatie samen met de oorspronkelijke initiatiefnemer organiseert.

Verzoeken om te participeren komen op vele manieren binnen bij het waterschap. Via contacten van medewerkers en bestuurders, via mail, telefonisch en het via het vergunningenspoor. Waar de vraag ook binnenkomt, we zorgen voor een goede interne doorgeleiding. We houden de initiatiefnemer zo goed mogelijk op de hoogte van de behandeling van het verzoek. We geven aan op welke termijn we zullen reageren, welke informatie we nog nodig hebben om onze afweging te maken of dat we vooralsnog meedenken bij de voorbereiding van het initiatief om beter zicht te krijgen op de rol die het waterschap daarin kan en wil spelen. Is dit laatste het geval, dan maken we daarbij duidelijk dat nog niet besloten is over de uiteindelijke deelname van het waterschap.

De afweging, of en op welke wijze we deelnemen of bijdragen aan initiatieven van anderen proberen we zo objectief mogelijk en consistent te doen. De afweging wordt vastgelegd zodat herleidbaar is waar het besluit op is gebaseerd en vergelijking mogelijk wordt met de afweging die voor andere initiatieven is gemaakt. Om de objectiviteit te bevorderen, zorgen we ervoor dat naast de behandelaar (dit is een medewerker die de contacten met initiatiefnemer heeft en het gebied goed kent) ook een medewerker wordt betrokken die wat verder af staat van het gebied en de relaties. Als voor het initiatief ook een vergunning van het waterschap nodig zal zijn, wordt de vergunningverlener in een vroeg stadium bij de zaak betrokken.

Bij de afweging worden in ieder geval de volgende vragen langsgelopen:

- Draagt het initiatief direct of indirect bij aan onze taken, doelen en ambities en zijn de benodigde inzet van medewerkers en kosten voor het waterschap in verhouding met het verwachte resultaat ten aanzien van deze taken, doelen en ambities. In deze afweging wordt niet alleen gekeken naar de realisatiefase maar ook naar de beheerfase.

- Draagt het initiatief bij aan waterbewustzijn en het maatschappelijk draagvlak voor het waterbeheer of voor waterschappen.
- Biedt het initiatief kansen voor het waterschap (bijvoorbeeld nieuwe kennis, innovatie of werk met werk maken).
- Draagt het initiatief bij aan andere maatschappelijke doelen, wat hebben we in beleid vastgesteld over het betreffende thema (bijvoorbeeld energie, recreatie, watererfgoed).
- Zit er energie en eigenaarschap bij de initiatiefnemer en de andere betrokken partijen en verwachten we dat de initiatiefnemer het waar kan maken.
- Hoe financieren we de kosten voor het waterschap (als dat aan de orde is).

Het besluit wordt expliciet genomen en medegedeeld aan de initiatiefnemer. Afhankelijk van de omvang van de inzet en kosten voor het waterschap ligt de besluitvorming in de routine (functioneel leidinggevende), binnen een project (opdrachtgever), bij het college of het algemeen bestuur. Het antwoord kan ook een “nee” zijn (met toelichting).

Hoe sturen we hierop

- We organiseren de intake en behandeling van vragen aan het waterschap om te participeren volgens bovenstaande beschrijving.

3.5 Evalueren en leren

Wat bedoelen we hiermee

Om steeds beter te gaan voldoen aan de in dit hoofdstuk beschreven kwaliteiten, is het nodig dat we als organisatie leren. Naast het aanbieden van de juiste opleidingen en trainingen aan medewerkers en het gebruiken van handreikingen en inspiratiedocumenten over participatie, gaat het vooral ook over het leren van onze ervaring met participatie.

We evalueren de afzonderlijke participatietrajecten, benoemen de leerpunten daaruit en organiseren het leren op organisatieniveau. De aanpak van de evaluatie kan verschillen, passend bij de omvang en aanpak van het participatietraject. Bij voorkeur vindt een gesprek met participanten plaats zodat doorgevraagd kan worden naar wat er precies goed ging of beter kon.

Iedereen leert op basis van zijn of haar persoonlijke ervaringen. Om als organisatie te leren op basis van de individuele ervaringen is het nodig regelmatig samen te reflecteren en lessen te trekken uit de opgedane ervaring aan de hand van eigen casuïstiek.

Het is nodig dit collectief leren te verankeren in de organisatie. Het ontstaat niet vanzelf, het is belangrijk maar meestal niet urgent waardoor het niet van de grond komt als er onvoldoende op wordt gestuurd. Er wordt gelet op samenhang met andere leerlijnen en opleidingsplannen, bijvoorbeeld in het kader van het versterken van het omgevingsgericht werken of de implementatie van de Omgevingswet.

Lessen uit evaluaties van participatieprocessen worden in de reguliere voortgangs- en verantwoordingsrapportages gedeeld met het bestuur (zie hoofdstuk 4)

Hoe sturen we hierop

- We evalueren participatietrajecten.
- We organiseren het collectief leren op basis van eigen casuïstiek
- We organiseren aanbod van trainingen op het gebied van participatie, rekening houdend met de geleerde uit de evaluaties in samenwerking met andere waterschappen (waterkrachtacademie).

4. Rol van het bestuur

Kaderstellend en besluitvormend

Het algemeen bestuur stelt het participatiebeleid vast als kader voor het organiseren van de participatie. In voorstellen voor een voorbereidingskrediet wordt het bestuur geïnformeerd over de participatie die zal plaatsvinden bij het voorbereiden van het betreffende plan of project.

Voor het opstellen van het waterbeheerprogramma en aanpassen van de waterschapsverordening, wordt door het college van dijkgraaf en heemraden vooraf een procesbesluit genomen waarin wordt vastgesteld of en hoe de participatie wordt vormgegeven. Besluiten tot omvangrijke co-creatie worden ook voorgelegd aan het college. Daarbij worden de randvoorwaarden en uitgangspunten voor het op te stellen plan vastgesteld, zodat duidelijk is welke doelen het waterschap wil behalen, welke beïnvloedingsruimte er is (en niet is) en waar het in co-creatie ontwikkelde plan bij vaststelling door het bestuur op getoetst wordt. Dit is noodzakelijk om de juiste verwachtingen te scheppen en teleurstelling bij de participanten achteraf te voorkomen.

Aanvullend op deze uitgangspunten worden lastige dilemma's bij beslissingen over participatie voorgelegd aan de aandachtsveldhouder, het college of (op initiatief van het college) bij het algemeen bestuur.

De "Wet versterking participatie op decentraal niveau" verplicht het waterschap de inspraakverordening uit te breiden tot een inspraak- en participatieverordening. Deze verordening wordt vastgesteld door het algemeen bestuur. Gezien het karakter van participatie (maatwerk) is het lastig om, naast bovenstaande besluitvormende rol van het bestuur, veel over participatie voor te schrijven in de verordening. Het is wel mogelijk om in de verordening te regelen dat we bij uitgebreidere participatietrajecten de start en het einde van het traject goed markeren. Bij de start door het voornemen (het initiatief), de uitgangspunten en de voorgenomen participatieaanpak op hoofdlijnen bekend te maken bij de betrokken participanten. Aan het einde door af te sluiten met een eindverslag. Voor projectbesluiten is een dergelijke verplichting al opgenomen in de Omgevingswet (kennisgeving voornemen, kennisgeving participatie).

Controlerend

Lessen uit evaluaties van participatieprocessen worden met het algemeen bestuur gedeeld. Dit gebeurt in de reguliere voortgangs- en verantwoordingsrapportages.

Bij het vaststellen van het waterbeheerprogramma en de waterschapsverordening door het algemeen bestuur en bij het vaststellen van een projectbesluit (en een eventueel voorkeursbesluit) door het college, geldt op grond van de Omgevingswet de motiveringsplicht. Dit houdt in dat getoetst wordt of het eigen participatiebeleid is gevolgd door aan te geven hoe burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen bij de voorbereiding van deze besluiten zijn betrokken en wat de resultaten daarvan waren.

Ook bij andere besluiten die door het algemeen bestuur of het college genomen worden zal in het voorstel worden aangegeven of en hoe de participatie heeft plaatsgevonden en wat de resultaten daarvan waren.

Bij de vergunningaanvraag voor de uitvoering van een (her)inrichtingsplan (vergunning eigen dienst of vergunning bij een ander bevoegd gezag), geldt de indieningsvereiste dat moet worden aangegeven of bij het ontwikkelen van het plan is geparticipeerd en wat de resultaten daarvan waren.

Vertegenwoordigend

In participatieprocessen vertegenwoordigt een heemraad het bestuur van het waterschap richting belanghebbenden of initiatiefnemers. Andere leden van het algemeen bestuur kunnen in deze processen als toehoorder aanwezig zijn. Bestuursleden kunnen signalen uit de samenleving opvangen, bijvoorbeeld als men vindt dat het waterschap steken laat vallen in de participatie, of juist complimenten ontvangen. Het is belangrijk deze signalen verder te brengen in de organisatie zodat actie kan worden genomen of de waardering wordt overgebracht. Dit is onderdeel van het omgevingsgericht werken (zie paragraaf 3.1).

Hoe sturen we hierop

- Beslissingen over participatie bij het opstellen van het waterbeheerprogramma en de waterschapsverordening, en over uitgebreide co-creatie worden voorgelegd aan het college.
- Dilemma's bij beslissingen over participatie in andere gevallen worden voorgelegd aan de aandachtsveldhouder, het college of (op initiatief van het college) bij het algemeen bestuur.
- In de formats voor bestuursvoorstellen wijzigen we het onderdeel "communicatie" in "participatie en communicatie".
- We stellen een "Inspraak- en participatieverordening" vast, die aansluit op dit participatiebeleid.
- Lessen uit evaluaties van participatieprocessen worden met het algemeen bestuur gedeeld in reguliere voortgangs- en verantwoordingsrapportages.